

Analyse af indskolingsklasser, observationsklasser og skolegrupper

17-01-2012

Indledning

Med *Tidlig Indsats- og Inklusionspakken*, som blev vedtaget af Børne- og Ungdomsudvalget d. 7. december 2011, sættes fokus på, at alle københavnske børn skal have et godt dag- og skoletilbud. De fleste børn får sådan et tilbud i den almene københavnske folkeskole, som vi kender i dag, mens andre får det bedste tilbud i en specialskole. Herimellem er en stor mellemgruppe af børn og unge, der profiterer af et tilbud i almenområdet, men som samtidig har brug for en særlig støtte og omsorg, for at det kan lade sig gøre.

Sagsnr.
2011-135229

Dokumentnr.
2012-50568

Sagsbehandler
Christina Bundgaard

Det er besluttet, at der skal udvikles mere fleksible tilbud til børn og unge med særlige behov. De fleksible tilbud skal sikre, at børnene kan forblive i nærmiljøet og bevare en tæt relation og tilknytning til almenområdet. Gruppen af børn og unge der særligt forventes at kunne profitere af fleksible tilbud er normalt begavede børn med forskellige funktionsnedsættelser/indlæringsvanskeligheder.

Fordelene ved fleksible tilbud er bl.a. at:

- Børn med særlige behov kan forblive tæt på almenmiljøet
- Der er mulighed for at arbejde med en målrettet specialundervisningsindsats i en overskuelig pædagogisk ramme
- Børnene med særlige behov vil kunne deltage i almenskolens aktiviteter i det omfang, de vil kunne profitere heraf
- Der vil kunne udvikles et tæt gensidigt samarbejde imellem specialmiljøet og almenmiljøet

Formål med analysen

Analysen fokuserer på de 16 indskolingsklasser, skolegrupper og observationsklasser, der er i Københavns Kommune. Det er i *Tidlig Indsats- og Inklusionspakken* besluttet at omlægge grupperne.

“Målet ved at omlægge disse faste specialtilbud til fleksible tilbud er, at skabe mere målrettede tilbud lokalt hvor børnene er, og at skabe tilbud som kan laves om efter de aktuelle behov, børnene har. Samtidig er målet at opnå en bedre udnyttelse af ressourcerne.” (Tidlig Indsats- og Inklusionspakken, s. 65)

Det overordnede formål med analysen af gruppeordninger er at kvalificere beslutningen om omlægning af eksisterende tilbud. Denne kvalificering indebærer en analyse/informationsindsamling, der belyser målgrupper, ressourceallokering og særlige opmærksomhedspunkter i forhold til de fremtidige fleksible tilbud. Et helt centralt opmærksomhedspunkt for analysen har f.eks. været at få belyst om gruppeordninger er inkluderende samt at belyse forudsætningerne for inklusion. Endnu et formål har været at indsamle informationer om gode såvel som mindre gode erfaringer fra de eksisterende tilbud. Alle disse informationer skal være med til at kvalificere fremtidige

SPEC

Gyldenløves Gade 15,
4.
lokale 407
1502 København V

Direkte telefon
3366 4082

E-mail
bundga@buf.kk.dk

EAN nummer
5798009386311

www.kk.dk

beslutninger om rammer, organisering og indhold i de fleksible tilbud,
der implementeres fra skoleåret 2013-14

Kort opsummering af centrale pointer og temaer fra undersøgelsen der bør overvejes i forbindelse med udviklingen af fleksible tilbud

- Der er i alt ca. 127 normerede pladser i de tre typer af tilbud med et budget på knap 19 mio. kr.
- Undersøgelsen viser, at der er mange udfordringer i den måde, de faste gruppeordninger fungerer på i dag, samt at deres placering på almenskoler ikke i sig selv er en garant for at børnene inkluderes eller har et fællesskab med de andre børn på skolen. Det giver anledning til at overveje, hvordan fremtidige tilbud skal tilrettelægges både i forhold til tilbuddets placering og varighed.
- Målgrupperne i de tre gruppeordninger er meget forskellige ikke kun på tværs men også indenfor samme tilbudstype. Undersøgelsen viser, at mange mener, at der mangler noget mellem almen- og specialområdet og efterspørger en bredere tilbudsvifte.
- To helt centrale udfordringer, der også nævnes, er samarbejdet på tværs af skoler i forbindelse med overgange og overlevering af børn og sammenhæng mellem skole- og fritidstilbud. Det giver anledning til at overveje, om fleksible tilbud/forløb for børn med særlige behov skal organiseres endnu mere lokalt og tættere på nærmiljøet end tilfældet er i dag. Flere peger på, at ansvaret for børnene bør ligge helt ude på den enkelte distriktsskole.
- 6 ud af 10 indskolingsklasselærere og skoleledere mener, at børnegruppen er blevet tungere, og at børnene burde være i specialtilbud. PPR mener ikke, gruppen er blevet tungere, derimod kan der være tale om, at nogle enkelte elever fylder meget, og at de seneste års fokus på udredninger og diagnoser har ændret måden, hvorpå børnene omtales. Uanset hvordan udviklingen i børnegruppen er, så tydeliggør ovenstående udsagn, at der kan være en god ide at få et samlet blik på alle byens børn i en samlet visitationen.
- Undersøgelsen viser, at der pr. november 2011 var mange tomme pladser i gruppeordningerne. Mest graverende er at to skolegrupper har en belægningsprocent på 20 %, samt at dette ikke er undtagelsen (se tabel 4). Det er ikke kun i skolegrupperne, der er tomme pladser, og det er tydeligt at ressourcer kunne udnyttes bedre. Der er også stor variation i pladspris på tværs af byen for sammenlignelige tilbud. Der kunne arbejdes med en mere ensartet ressourcetildeling på tværs. Det er også værd at bemærke, at flere af tilbuddene koster det samme eller mere end mange af specialskolerne i kategori 1, 2 og 3.
- En central problematik der peges på er det manglende incitament og ejerskab ift. at inkludere børnene. Det fremgår med al tydelighed at skoleledelsen indstilling til, om inklusion af alle distriktsskolens børn er skolelederens opgave, er afgørende for en succesfuld inklusion. Det kan overvejes om nogle eller alle ressourcerne fra gruppeordningerne skal lægges ud til skolerne for at fremme incitament og ejerskab.

Metode

Semistrukturerede interviews

Der findes i alt 16 tilbud (10 indskolingsklasser, 4 skolegrupper og 2 observationsklasser) i København som er blevet belyst gennem interview. Alle centrale spørgsmål er blevet besvaret af ansatte i de enkelte tilbud, skolelederen og i nogle tilfælde PPR leder og inklusionskoordinatoren i området. Samlet set er ca. 60 personer interviewet. For at sikre en ensartethed i det indsamlede materiale er interviewene gennemført ud fra samme interviewguide (bilag 1). Interviewene har været semistrukturerede med faste temaer. Denne metode har sikret, at alle centrale emner er belyst, men den har også givet plads til forskellighed og dialog.

Analysens opbygning og indhold

Analysen af de tre typer af tilbud er nedenfor opdelt i to separate analyser ud fra overvejelser om sammenlignelighed og klarhed. Indskolingsklasserne analyseres for sig, mens skolegrupper og observationsklasser analyseres sammen. De to analyser er overordnet inddelt i to temaer. Først afdækkes mere faktuelle forhold så som målgrupper, visitation, belægningsgrad og pladspriser. Efterfølgende systematiseres det indsamlede materiale og temaerne, der belyser centrale opmærksomhedspunkter om inklusion og dens forudsætninger.

Data og empiri

Analysen tager primært udgangspunkt i den indsamlede empiri fra interviews og observationer fra besøgene i de 16 tilbud. Empirien er således ofte udtryk for interviewpersonens oplevede virkelighed og ikke nødvendigvis den hele virkelighed. I den udstrækning det er illustrativt vil udsagn fra interviewene blive gengivet i anonymiseret form. Interviewdata om målgrupper og belægningsgrad er kvalificeret med centrale data om pladspriser og normering. Hvert af analysens to temaer afsluttes med en opsummering af centrale pointer og perspektiveringer, der bør overvejes i forhold til det fremtidige arbejde med udviklingen af fleksible tilbud.

Delanalyse 1: indskolingsklasser

Målgrupper, belægningsgrad, pladspriser og visitation

Målgruppen for indskolingsklasser

Målgruppen for indskolingsklasserne er børn, der har behov for en beskyttet skolestart. Målgruppen er elever på 0.-2. klassetrin, forløbet er toårigt, der er typisk mellem 8-10 børn i en klasse (klasserne har en særlig god normering).

Beskrivelser af børnegruppen

Børnegrupperne i de eksisterende indskolingsklasser beskrives meget forskelligt af de interviewede. Det viser sig, at målgruppen ifølge en stor del af de adspurgte er væsentligt ændret fra den beskrevet ovenfor. Det gælder f.eks. for seks ud af ti indskolingsklasser, at skoleledere og lærere oplever, at målgruppen har ændret sig indenfor de seneste år. Ændringen beskrives som, at børnene i indskolingsklasserne er blevet ”tungere” og behandlingskrævende, samt at de ofte allerede er udredt, inden de starter i tilbuddene. Der tegnes også et billede af, at det ofte er en meget sammensat børnegruppe, og det opleves på nogle skoler som udfordrende. På nogle skoler mener lærere og skoleledere ikke, at børnene hører hjemme i en indskolingsklasse og italesætter situationen som udtryk for, at der mangler plads på specialskolerne, som citatet nedenfor illustrerer.

”Børnene er en blanding af børn med voldsomme autistiske symptomer, ADHD lignende udadvendt adfærd og børn med behov for omsorg. Det er primært børn der kommer fra specialbørnehaver, som ikke magter almenskolen.”

På andre skoler udtrykkes der en mere moderat holdning, men der efterlyses flere forskellige/fleksible tilbudstyper på skolerne som citatet nedenfor illustrerer.

”Der er for stort et gab mellem almen- og specialtilbud, der mangler noget mellem de to typer af tilbud. Børnene er ikke ”dårlige” nok til specialskole og ikke ”dygtige” nok til almenskole.”

Der findes også skoler, der slet ikke nævner ændringer, men som ser det som en stor fordel for alle at have det specielle og det almene så tæt på hinanden.

Efter endt interviewrunde har der været et møde med udvalgte PPR ledere for at kvalificere den ændring, som skolerne giver udtryk for der har været i børnegruppen. Det er ikke PPR ledernes indtryk, at børnene er blevet tungere, men derimod en ændring i måden vi taler om børnene på, samt at der evt. kan være tale om at nogle enkelte børn fylder mere, og at det er dem man fortæller om, når man bliver spurgt. Det er ikke kun beskrivelserne af børnene i tilbuddene, der varierer kraftigt, det gør også lærere og skolelederes vurdering af,

hvor børnene kommer hen efter 2 år i indskolingsklasse. Citaterne nedenfor illustrerer forskellene på tværs af indskolingsklasserne i lærere og skolelederes vurdering af, hvor børnene kommer hen, eller bør komme hen efter indskolingsklassen.

"De fleste kommer tilbage til almenområdet" (skoleleder).

"99 % af børnene er specialskolebørn med ressourcer stærke forældre, dvs. at der ikke er tale om sociale problematikker. Børnene kommer ofte videre til dagbehandling eller andet specialtilbud" (skoleleder).

De fleste skoler og lærere placerer sig holdningsmæssigt tættest på nederste citat, altså at børnene kommer i specialtilbud eller dagbehandling efterfølgende, mens færre peger på, at børnene sluses ind i almenområdet efter de to år. Det har desværre ikke været muligt at få kvalificeret udsagn med opgørelser over, hvor børnene kommer hen efter indskolingsklassen.

Belægningsgrad og pladspriser

Samtlige skoleledere/lærere blev under interviewet spurgt om, hvor mange børn der i øjeblikket (november 2011) var visiteret/indskrevet i indskolingsklassen. Opgørelsen over svarene er sammenholdt med antallet af normerede pladser, og dermed skabes der et overblik over belægningsgraden.

Tabel 1: Indskolingsklasser i Københavns Kommune

Tilbud	Målgruppe	Normeret antal pladser	Indskrevne elever*	Pladspris	Budget i alt
Strandvejsskolen	Elever med behov for beskyttet skolestart	10	8	135.496	1.354.960
Katrinedals Skole	Elever med behov for beskyttet skolestart	8	7	147.570	1.180.560
Vesterbro Ny Skole	Elever med behov for beskyttet skolestart	8	8	151.305	1.210.440
Valby Skole	Elever med behov for beskyttet skolestart	8	9	151.305	1.210.440
Gerbrandskolen	Elever med behov for beskyttet skolestart	8	4	164.959	1.319.672
Blågård Skole	Elever med behov for beskyttet skolestart	12	11	155.247	1.862.964
Tagensbo Skole	Elever med behov for beskyttet skolestart	9	4	132.917	1.196.253
Tingbjerg Skole	Elever med behov for beskyttet skolestart	8	8	147.570	1.180.560
Hyltebjerg Skole	Elever med behov for beskyttet skolestart	8	7	147.570	1.180.560
Lergravsparkens Skole	Elever med behov for beskyttet skolestart	8	5	167.224	1.337.792
Antal pladser		87	71		13.034.201

* indskrevne elever = tal oplyst ved besøg på de enkelte skoler

Det fremgår af tabel, at der er en del tomme pladser. Tre ud af otte indskolingsklasser har en belægningsgrad på 50 %, og 16 ud af 87 pladser var tomme pr. november 2011. Det fremgår også, at pladspriserne varierer mellem 132.917 kr. og 167.224 kr. med et samlet budget på ca. 13,0 mio. kr. Forskellen har ikke en faglig begrundelse men beror på historiske forskelle i ressourcetildelingen. Målgruppen er i udgangspunktet ens, og det bør ressourcetildelingen også være. Til sammenligning koster en almindelig folkeskoleplads ca. 41.000 kr. og tabel 2 viser, hvad specialskoler koster. Indskolingsklasserne er således ikke et meget billigere tilbud end flere specialskoler.

Tabel 2: elevsats på specialskoler og specialklasserækker

Kategori	Tilbudstype	Skoler	Elevsats
1	2 skoletyper: En for lettere generelle indlæringsvanskelig-heder og Grupperne	Kildevæld, Dyveke, Tingbjerg, Engskolen, Frederiksgård (inkl. A-klassen) og Grupperne	102.293
2	Specialklasserække niveau 3 - normal begavelse	Lykkebo, Nyboder, Kirkebjerg, Blågård, Lergravsparken og Kirsebærhaven.	115.249
3	Specialskoler niveau 3 - normal begavelse	Skolen ved Sundet, Frejaskolen, Tove Ditlevsen, Skolen i Charlottégården, Peter Vedels Gade Skole, Lundehus & Sønderbro	208.740

Visitation

Det har hidtil været PPR i områderne, der har visiteret til indskolingsklasserne. I overgangsfasen frem til omlægningen er visitationen fra skoleåret 2012/13 blevet samlet i Specialområdet (på baggrund af en henvisning fra PPR). Dette sker blandt andet for at få overblik over hvor mange børn der er med særlige behov i hele byen og sikre at hele tilbudsviften er i spil. Det vil også sikre en ensartet visitation i hele byen.

Opsummerende

Afsnittet ovenfor om målgrupper, belægningsgrad, pladspriser og visitation tydeliggør, at der er behov og/eller mulighed for at tilrettelægge og organisere tilbuddene anderledes. Interviews tydeliggør, at der er meget forskellige syn på indskolingsklassens funktion, berettigelse og børnegrupperne. Det er uklart om eleverne i indskolingsklasserne er blevet tungere, det er som skrevet ovenfor ikke PPRs opfattelse. De adspurgte taler dog uden tvivl meget forskelligt om børn, der umiddelbart har ensartede vanskeligheder. Tabel 1 og 2, der viser pladspriser og belægning, vidner også om en prisforskel på tværs, og det fremgår at tilbuddene ikke er billigere end flere specialskoler.

På baggrund af undersøgelsen er der gode grunde til

- At ændre visitationen for at få et samlet overblik over børnene/målgruppen, der visiteres til indskolingsklasserne på tværs af byen
- At ensarte visitationen på tværs af byen
- At udvikle flere tilbud mellem det almene og specialområdet
- At ensarte ressourcetildeling og serviceniveau på tværs af byen
- At udnytte ressourcerne bedre (tomme pladser)

Forudsætninger for inklusion

Dette afsnit vil belyse hvilke faktorer, der viser sig at være vigtige, når der spørges ind til, om børnene i gruppeordningen er inkluderet i skolens fællesskab. Det aspekt er afgørende at få afdækket i forbindelse med udarbejdelse af rammer for nye inkluderende, fleksible tilbud. Temaerne der gennemgås nedenfor sætter fokus på pædagogik, ledelse, samarbejde samt fysiske forhold.

Pædagogisk og faglig tilgang til børnene

Samtlige skoler peger på, at det er afgørende for at børnene rykker sig fagligt og socialt, at de er trygge og har en god relation til de voksne. Ligeledes påpeges det, at der skal være struktur og forudsigelighed samt tydelige krav og forventninger. Der arbejdes med individuelle elevplaner og udviklingsplaner, hvor opfølgning er særlig vigtig.

Der er stor forskel på hvordan lærere og ledere i de enkelte tilbud opfatter børnenes behov. Mange mener at børnene er skrøbelige og skal skærmes for støj og forstyrrelser og dermed at børnene skal undervises og behandles helt anderledes end de andre børn på skolen. Lærere og ledere i andre indskolingsklasser mener ikke, at der skal være en anderledes pædagogik i gruppeordningen, men at det er afgørende at få hverdagen til at ligne en alm. skoledag så meget som muligt. De fleste gruppeordninger er dog segregerede det meste af tiden, og de er kun sammen med de andre børn i meget begrænset omfang. Det gælder både ift. faglige aktiviteter, frikvarterer, kreative fag eller særlige temadage. Der er en tendens til, at det er lettere for skolerne at inkludere de børn, der faktisk hører til skolen, fordi det er lettere at planlægge samarbejde, koordinere lærebogsmateriale mv.

Fælles værdigrundlag og ledelsesrolle

De fleste skoler fortæller, at de arbejder med inklusion, og at der arbejdes på at etablere et fælles værdigrundlag på skolen, og at de fleste lærere har været, eller skal på inklusionskursus. Det illustrerer følgende citater:

”Det er en vision for skolen at fagligheden skal højnes og at der skal stilles høje forventninger til alle – også de mindre begavede... Skolen er for alle.”(skoleleder)

”Det handler om kultur og en inkluderende tilgang til børnene, som der skal skabes et netværk omkring, så man sikrer sig, at børnene understøttes og fungerer.

Kulturen skal understøtte, at det er ok at bede om hjælp, - og at der er hjælp at få.”
(skoleleder)

De fleste skoler har derimod ikke eksplicit diskuteret et fælles værdigrundlag, hvor gruppeordningen på skolen er medtænkt. Flere udtaler, at børnene i gruppeordningerne ikke skal være en del af det almene, fordi børnene er specielle. Ledelserne på de skoler, der har gruppeordninger, har generelt en positiv holdning til inklusion og til at inkludere flere børn i almenskolen, i de sammenhænge hvor børnene magter det. Men det er meget sjældent børnene i gruppeordningerne, der tænkes på og tales om, når der snakkes inklusion på skolen. Flere steder er ansvaret for de særlige tilbud lagt ud til souschefer eller klasselærere/teamlærere, og ledelsen er tryk ved den konstellation.

Ledelsens aktive stillingtagen viser sig at være afgørende for om der arbejdes aktivt med inklusion af børnegrupperne fra de særlige tilbud. I alle interviews bliver det fremtrædende, at ledelsen har en afgørende rolle i forhold til hvor vidt de enkelte gruppeordninger er inkluderet på skolerne. Lederen er en helt central og afgørende aktør, når der ses på gruppeordningens deltagelse i almensammenhænge og det samlede lærerteams kendskab til gruppeordningens børn. Det viser sig blandt andet i ledelsernes holdninger til, om lærerne i gruppeordningen forventes at samarbejde med de andre lærere og omvendt. Meget peger på, at skolerne, hvor ledelsen arbejder med inklusion og sammenhænge mellem special- og almenområdet, også er de skoler, hvor børnene fra indskolingsklasserne er mest inkluderet i hele skolens fællesskab.

Der kan tegnes to lidt karikerede billeder på, hvordan ledelsen forstår sit ansvar. 1) Ledelsen ser det som deres rolle at understøtte speciallæreres intention om at beskytte børnene. Ledelserne har generelt en stor tillid til personalets ekspertise i gruppeordningerne. Nogle steder kommer det til udtryk ved, at speciallærerne 'passer sig selv' og ikke får sparring fra ledelsen, netop fordi ledelsen anser personalet som eksperterne på de specielle børn. 2) Ledelsen ser det som sin fornemste opgave at have fokus på det specielle, og ser det som en stor gevinst for alle børnene at arbejde inkluderende. Der findes en kun et værdi- og regelsæt og skolen er for alle.

De fleste skoler udtrykker et ønske om et tættere samarbejde mellem det almene og det specielle, og det var åbenbart at interviewrunden gav anledning til refleksion over praksis på flere skoler.

Sammenhængen mellem det almene og det specielle på skolerne

Børnefællesskaber

Der er stor forskel på om børnene bliver set som en del af hele skolen og dermed bliver tænkt ind i almenmiljøet. Det er tilsyneladende ikke børnegruppens vanskeligheder, der er afgørende for, om de indgår i

det større fællesskab. I flere tilfælde er det børn med samme type vanskeligheder der tales om, men med meget forskelligt pædagogisk holdning til, om børnene er i stand til at indgå i almenmiljøet og kan profitere af det.

Citaterne i tabellen nedenfor er lærere og skolelederes årsager og argumenter for, hvordan og hvorfor man vælger at arbejde med sammenhængen til det almene/eller skærme børnene.

← Inklusion		Eksklusion →
Fokus på sammenhæng til det almene	Forsigtighed ift. sammenhæng til det almene	Der arbejdes ikke på sammenhæng til det almene
<i>"Børnene er sammen med resten af indskolingen i frikvarterer – det vokser de af. De er med i temauger hvor de kan spejle sig i andre børn"</i>	<i>"Specielt når tiden nærmer sig for udslusning deltager de sammen med andre børn"</i>	<i>"Børnene er ikke med til morgensang eller andre aktiviteter, hvor hele skolen summer – de magter det ikke"</i>
<i>"Børnene er i praktikforløb i deres distriktsskole/hjemklasse"</i>	<i>"Børnene er skrøbelige, men de er nogle gange med i timer i almindelige klasser"</i>	<i>"Klassen er en lille lukket del og lærerne har været med til at afskærme sig selv"</i>

Det fremgår at der er meget stor forskel på pædagogikken og opfattelser af hvad børnene "har godt af". På mange skoler er børnene i gruppetilbuddene sjældent i kontakt med de andre børn. På enkelte skoler arbejdes der dog med at indsluse, de børn der kan profitere af det i enkelte fag eller temauger og på flere skoler er gruppen ude i frikvarteret med de andre børn men oftest med egne lærere.

Samarbejde mellem lærere

Internt på skolerne kniber det også med et formaliseret samarbejde med skolens ressourcepersoner. Skolens ressourcepersoner ser det ikke som deres naturlige opgave, at hjælpe/vejlede lærerne i "special" afdelingen. I afdækningen af tilbuddene kan det konstateres, at der arbejdes med inklusion på mange skoler, men at det samlede lærerteam oftest ikke har drøftet gruppeordningens børn og pædagogikken i denne. Det kan nemt få den konsekvens, at almenlærerne ikke føler ansvar for at inkludere børnene i fællesskabet og dermed i hele skolens faglige og sociale miljø.

Det viste sig at lærerne i gruppeordningerne ofte havde timer i almenklasserne og flere påpegede, at det var i den forbindelse, at de indgik i teamsamarbejdet. Tendensen er klart, at lærere i gruppeordninger primært samarbejder med andre lærere fra indskolingen omkring almenbørnene. Gruppeordninger står de alene med.

Samarbejdet med aktører udenfor skolerne

Det er meget forskelligt hvor tæt et samarbejde der er mellem tilbuddene og andre aktører. Generelt har alle et tæt og godt samarbejde med forældre, samt PPR der visiterer til tilbuddene.

Modsat ytres der generelt stor frustration over samarbejdet på tværs af skoler i forbindelse med overgange og overleveringer af børn i indskolingsklasserne. Det opfattes som et tungt stykke arbejde, fordi den modtagende skole ikke har ejerskab eller kendskab til barnet og ofte er modtagende skole skeptiske over at modtage et barn med særlige behov. For samtlige skoler gælder at der altid afholdes udslusningsmøder mellem afgivende og modtagende skole sammen med forældre og psykolog. Skoleskift er ofte svært for børnene, og det kræver, at der tages godt hånd om både børn og forældre i forbindelse med udslusninger. Der peges over hele linjen på store udfordringer i samarbejdet, når børn skal tilbagesluses.

En anden central udfordring der peges på er samarbejdet eller sammenhængen til barnets fritidstilbud i den nuværende organisering. Ofte går børnene på fritidshjem tæt på hjemmet, hvilket er godt ift. at være tæt på nærmiljø, men det kan være mindre godt ift. at koordinere indsatsen og arbejdet med barnet, at der ikke er et naturligt samarbejde mellem skole og fritidstilbud.

Fysisk indretning og placering

I gruppeordningerne er der i dag meget forskellige fysiske forhold. Flere skoler har nyrenoverede lokaler med to grupperum og egen garderobe. De to rum har typisk forskellige funktioner, fx et med smartboards og individuelle afskærmede borde samt fællesbord, og et med sofagrube og bærbare eller lign. Alle anser det som en fordel ift. fleksibiliteten i undervisningen at have to grupperum i forlængelse af hinanden, så der både er plads til fordybelse og leg/ pusterum. Andre indskolingsklasser har med vilje ikke har indrettet afskærmede miljøer. De ønsker ikke at gøre børnene anderledes end de andre børn og derfor skelnes ikke fysisk mellem det almene og det specielle. De anvender i stedet for en tydelig struktur og pædagogik i deres tilgang til børnene.

I alle gruppeordninger er den fysiske beliggenhed af gruppetilbuddene en vigtig faktor, når der skal arbejdes med sammenhæng mellem det specielle og det almene. De indskolingsklasser der er fysisk beliggende sammen med resten af indskolingen, har tydeligvis bedre betingelser for at deltage i aktiviteter med resten af indskolingen. Omvendt er der fare for at blive ”glemt” og isoleret, hvor lokalerne ligger afsides fra jævnaldrende børn.

Opsummerende

De mange udfordringer der er beskrevet ovenfor omkring pædagogik, ledelse, samarbejde og fysiske forhold peger på, at der er rig mulighed for at udvikle mere inkluderende tilbud til byens børn. Det lader ikke til at flertallet af børnene i indskolingsklasserne får nogen gavn af at de er tæt på almenområdet.

Der kan med fordel arbejdes med

- Udvikling af tilbudsviften så der er flere tilbud mellem det almene og det specielle.
- Omlægning af tilbud til mere lokale løsninger således at børn forbliver tæt på nærmiljø både ift. skole- og fritidstilbud,
- Omlægninger bør medføre minimering af børns skoleskift og de beskrevne udfordringer forbundet med overlevering/overgange
- Incitament og ejerskab på skolerne skal styrkes f.eks. økonomisk ved at lægge flere ressourcer ud på den enkelte skole således at skoleleder har ansvaret for alle børn i distriktet
- Kompetenceudvikling/inklusionsredskaber til lærere
- Fokus på ledelsens centrale rolle ift. organiseringen af samarbejdet på skolerne og en inkluderende tilgang
- Metoder til kvalitetssikring/opfølgning på fleksible tilbud evt. minimums- og dokumentationskrav til skoleledelsen ift. inklusion.
- En mere inkluderende tilgang til fysiske rammer.

Delanalyse 2: observationsklasser og skolegrupper

Målgruppen, belægningsgrad, pladspriser og visitation

Målgruppen i observationsklasser¹

Børn med omfattende vanskeligheder har mulighed for at komme i en observationsklasse. Barnet modtager hele sin undervisning i klassen, men kan efter aftale modtage undervisning i enkelte fag i en almenklasse. Målgruppen er elever på 6.-8. Klassetrin. Det er typisk børn med socioemotionelle vanskeligheder, der ikke får den fornødne opbakning hjemmefra. Observationsklasserne er et tidsmæssigt afgrænset tilbud til barnet, mens barnets behov for støtte afklares. Det er PPR i områderne, der visiterer til observationsklasserne på baggrund af henvisning fra skolerne.

Målgruppen i skolegrupper

Børn med betydelige vanskeligheder i forhold til deres aktuelle skoleplacering har mulighed for at komme i en skolegruppe. Det kan være børn der ikke har været i skole i lang tid og som har forskellige socioemotionelle vanskeligheder og nederlag fra tidligere skoleforløb. Børnene undervises 3-4 timer om dagen i små grupper. Målgruppen er elever på 0.-9. Klassetrin. Skolegrupper er et tidsmæssigt afgrænset tilbud, mens barnets behov for støtte afklares. Typisk er der tale om en afklaring i forhold til foranstaltninger i Socialforvaltningens regi som eksempelvis et dag- eller døgnbehandlingstilbud. Det er PPR i områderne der visiterer til tilbuddene på baggrund af henvendelser fra skolerne. Dog er målgruppen i én af skolegrupperne i dag ændret til børn med generelle indlæringsvanskeligheder.

Beskrivelser af elevgruppen

Fælles for børnegruppen i observationsklasser og skolegrupper er, at de er i en varig eller midlertidig udsat position, og at de typisk har flere forliste skoleforløb bag sig. Børnene i observationsklasserne og skolegrupperne beskrives ikke som "tungere" end tidligere, der fortælles og fokuseres mere på den store variation fra barn til barn, og at tilbuddene derfor arbejder med udgangspunkt i den enkeltes behov. Interviewene har afdækket at det er meget forskelligt, hvilke børn der går i de enkelte tilbud, og citatet nedenfor illustrerer, at det altid har været sådan.

"Grundlæggende er der stadig "behovsbørn" som ikke får det de har behov for derhjemme og de har typisk sociale problemer... Det er den sociale baggrund der er den afgørende faktor!" (lærer)

Målgruppen beskrives af flere som børn, der har behov for en indsats både i skole/uddannelse og familie/sociale udfordringer. Således fortæller en lærer f.eks. lidt ironisk, at de børn det lykkes rigtig godt

¹ Der er reelt kun en observationsklasse i København

med ift. at skaffe fritidsjob, fritidsaktiviteter eller lignende dermed er ”for gode” til dagbehandling for ”de klarer sig jo flot”. Det er samme problematik som der skitseres ift. almen og special på skoleområdet, at der er behov for flere fleksible og inkluderende tilbud mellem et almindeligt skoletilbud og tilbud om dagbehandling.

Belægningsgrad og pladspriser

Samtlige skoleledere/lærere blev under interviewet spurgt om hvor mange børn der i øjeblikket (november 2011) var visiteret/indskrevet i skolegrupperne og observationsklassen. Opgørelsen over svarene er sammenholdt med antallet af normerede pladser og viser, hvor mange pladser der på dette tidspunkt var tomme.

Af tabel 3 fremgår det, at der findes i alt 15 pladser i observationsklasser med et samlet budget på ca. 2,4 mio. kr. Pladspriserne varierer mellem 124.209 kr. og 208.181 kr.

Tabel 3: Observationsklasser i Københavns Kommune

Tilbud	Målgruppe	Normeret antal pladser	Indskrevne elever*	Pladspris	Budget i alt
Sundbyøster Skole	Elever med behov for afklaring af støttebehov	9	9	124.209	1.117.881
Tagensbo Skole	Elever med behov for afklaring af støttebehov	6	6	208.181	1.249.086
I alt		15	15		2.366.967

* indskrevne elever = tal oplyst ved besøg på de enkelte skoler

Som det fremgår af tabel 3, er gruppeordningen på Tagensbo skole ligeså dyr som en kategori 3 specialskole (se tabel 2). Det skal i den forbindelse understreges, at det ikke er en observationsklasse, men et inklusionsprojekt i Bispebjerg for børn, der ellers skulle have været på specialskole/Frederiksgård.

Af tabel 4 fremgår det, at der findes i alt 25,5 pladser i skolegrupper med et samlet budget på ca. 3,4 mio. kr. Pladspriserne varierer mellem 116.851 kr. og 147.570 kr.

Tabel 4: Skolegrupper i Københavns Kommune

Tilbud	Målgruppe	Normeret antal pladser	Indskrevne elever*	Pladspris	Budget i alt
Guldberg Skole	Elever med behov for afklaring af støttebehov	7,5	7,5	116.851	876.383
Sortedamskolen	Elever med behov for afklaring af støttebehov	5	5	135.105	675.525
Katrinédals Skole	Elever med behov for afklaring af støttebehov	8	8	147.570	1.180.560

Vigerslev Allés Skole	Elever med behov for afklaring af støttebehov	5	5	137.162	685.810
I alt		25,5	25,5		3.418.278

* indskrevne elever = tal oplyst ved besøg på de enkelte skoler

Som med indskolingsklasserne er der ingen faglig forklaring på den varierende pladspris, men tale om historiske forskelle i ressourcetildelingen. Det fremgår også af tabellen at to ud af fire skolegrupper har en belægningsgrad på 20 %, og tilbuddene har længe haft lav belægningsgrad. En skoleleder forklarer, at det primært skyldes tilbuddets meget midlertidige karakter, og at PPR derfor hellere vil vente med at placere barnet, til PPR har en mere varig løsning.

Visitation

Det er PPR i områderne der visiterer til observationsklasserne og skolegrupperne. Det kom til udtryk, at den løbende elevudskiftning i tilbuddene samt den afgrænsende tidsperiode betyder, at børnene ofte oplever, at de er i en venteposition. Derfor engagerer de unge sig ikke for alvor i hinanden og får ikke et socialt og fagligt udbytte af tilbuddet. Venteposition betyder også at der ikke i særlig stor udstrækning arbejdes på sammenhænge med det almene, og børnene skal et andet sted hen inden længe. Ligeledes er der en del tomme pladser til trods for, at de professionelle mener, at der er flere børn i udsatte positioner, der ville kunne profitere af tilbuddene. For skolegrupperne og observationsklasserne er det blandet, om eleverne kommer tilbage til almenområdet eller videre til dagbehandling, ungdomsuddannelse eller andet. Der findes ikke en opgørelse over hvor børnene kommer hen efter ophold i skolegruppe eller obsklasse.

Opsummerende

Afsnittet ovenfor om målgrupper, belægningsgrad, pladspriser og visitation tydeliggør, at der er behov og/eller mulighed for

- At udvikle tilbudsviften så der er flere tilbud mellem det almene og det specielle
- At ensarte ressourcetildelingen for sammenlignelige tilbud
- At ressourcerne kan udnyttes bedre
- At udvikle mere inkluderende og forebyggende tilbud med fokus på fastholdelse frem for tilbud som venteposition til noget segregeret
- At der med fordel kan etableres et tættere samarbejde på tværs af forvaltninger i København for at sikre helhedsorienteret tilbud.

Forudsætninger for inklusion

Det pædagogiske faglige arbejde

Generelt forsøger lærerne i tilbuddene at styrke den enkelte fagligt og socialt. I observationsklassen arbejdes der med medborgerskab og den enkeltes ansvar. Generelt kan det være svært at arbejde med faglig udvikling, fordi børnene kun er kort tid i tilbuddene og selv er bevidste om dette. Ligeledes går der tid med at udvikle tillid i relationerne, og først derefter kan der reelt arbejdes med fagligheden.

Fælles værdigrundlag og ledelsesrolle

Der er tydeligvis en sammenhæng mellem ledelsens holdning til børnene i gruppeordningen og det arbejde, der udøves for at inkludere børnene fra gruppeordningen i sammenhænge med andre børn. Ledelserne på skoler med observationsklasser og skolegrupper forholder sig meget forskelligt til hvordan og om børnene skal indgå i fællesskabet med resten af skolen. I flere skolegrupper er børnene helt segregere fra andre/jævndrende børn, argumentet er at det er uforsvarligt og at ledelsen ikke vil kunne tage ansvaret for hvordan det ville gå hvis f.eks. udadreagerende børn i skolegrupper var sammen med jævndrende i frikvartererne.

På andre skoler forsøger man at arbejde meget med at børnene deltager i undervisning i almenklasser, under den forudsætning at de ikke laver ballade. Erfaringen er if. skoleleder og lærer, at eftersom børnene rigtig gerne vil lære noget og være en del af det almindelige, så opfører de sig hovedsageligt pænt. Der kan naturligvis være tale om meget forskellige børn på forskellige skoler, men ledelse er altafgørende for, om børnene fra gruppeordningerne bliver inkluderet på skolen. Det understreges dog af flere skoleledere, at inklusion ikke er det primære mål for denne gruppe af elever eller formålet med disse typer af tilbud, da det typisk er elever, der skal videre til et andet tilbud f.eks. dagbehandling.

Sammenhængen mellem det almene og det specielle på skolerne

På de skoler, hvor der ikke er et tæt og formaliseret samarbejde mellem gruppeordningerne og resten af skolen, er det generelt fordi, man mener, at børnene er for udadreagerende og for dårlige fagligt til at kunne indgå i en klassesammenhæng. Ligeledes er der tvivl om, det er hensigtsmæssigt at skabe sammenhænge, hvis det er for en meget kort periode. Ofte er børnene ikke i kontakt med de andre børn på skolen. På enkelte skoler arbejdes der dog med at indsluse de børn, der kan profitere af det i enkelte fag, og gruppen holder frikvarteret med de andre børn. Der fortælles også at det primært er lærerne i gruppeordningerne der skal være initiativtager til at få børnene ind i nogle almensammenhænge. F.eks. er det oftest læreren i gruppeordningens egne timer i almenklasserne, som børnene fra gruppeordningen deltager i.

Samarbejdet med andre aktører

De typiske samarbejdspartnere for observationsklassens lærere er formaliseret og omfattende. Ud over at de indgår i skolens teamsamarbejde, har de et tæt samarbejde med andre aktører som fx SSP og gadeplansmedarbejdere. I observationsklassen har lærerne på skift telefonvagt, for at de unge har én de kan kontakte, hvis de er i problemer udenfor skoletiden. Skolegruppernes samarbejdspartnere er mere bred og tilrettes børnenes alder. Der udtrykkes stor tilfredshed med samarbejdet med pædagoger, som kan supplere lærernes tilgang til børn og unge. Det påpeges, at pædagogerne også kan medvirke til at sikre gode overgange fra skole til institution for disse børn.

Fysisk indretning

De fleste skolegrupper og observationsklasser er placeret væk fra almenmiljøet. Det begrundes med, at man ikke kan være sikker på hvem der kommer ind i gruppen, og hvor vidt de er "til fare" for de andre børn på skolen. Der gives et eksempel fra en skolegruppe, hvor en dreng engang havde trukket en kniv i skolegården. Den historie betød at gruppen måtte flytte til andre fysiske lokaliteter, hvor de stadigvæk er.

Opsummerende

De mange udfordringer der er beskrevet ovenfor omkring pædagogik, ledelse, samarbejde og fysiske forhold peger på, at der er rig mulighed for at udvikle mere inkluderende tilbud til byens børn eller hurtigere få børnene i de rette tilbud så de ikke er på tålt ophold eller i hvert fald meget midlertidigt ophold i gruppeordninger. Det tyder også på at der er behov for at sætte ind tidligere med noget andet end f.eks. et meget tidsafgrænset tilbud i udskolingen. Det lader ikke til, at flertallet af børnene i skolegrupper og observationsklasser får et optimalt udbytte af de meget korte ophold i grupperne. Den meget afgrænsende periode gør, at skolerne ofte ikke kan gøre meget for at inkludere eleverne på skolerne eller reelt kan få opbygget gode relationer og dermed arbejde med elevernes faglige niveau, og at tilbuddet derfor bliver en venteposition til noget andet.

Der kan med fordel arbejdes med

- Udvikling af tilbudsviften så der er flere tilbud mellem det almene og det specielle.
- Omlægning af tilbud til mere lokale løsninger således at børn forbliver tæt på nærmiljø både ift. skole- og fritidstilbud
- Omlægninger der minimerer børns skoleskift og de beskrevne udfordringer forbundet med overlevering/overgange
- Incitament og ejerskab f.eks. økonomisk ved at lægge flere ressourcer ud på den enkelte skole således at skoleleder har ansvaret for alle børn i distriktet
- Kompetenceudvikling/inklusionsredskaber til lærere
- Fokuserer på ledelsens centrale rolle ift. organiseringen af samarbejdet på skolerne og inkluderende tilgang

- Metoder til kvalitetssikring/opfølgning på fleksible tilbud evt. minimums- og dokumentationskrav til skoleledelsen ift. inklusion.
- En mere inkluderende tilgang til de fysiske rammer.